

СЕКЦІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Мультимедійна аудиторія №3 кафедри українознавства, теоретичний корпус
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
(м. Львів, вул. Шимзерів, 3а, 4 поверх)

Наукова рада – доц. Єщенко Т. А., доц. Черкес Н. Д., доц. Божко Н. М., доц. Гірна Н. М., доц. Мельник В. М., к.пед.н. Стечак Г. М., D. Of S. Ходак І. М.

Головуючі – Сікора Юлія, Хома Тетяна

Усні доповіді

ЕВФЕМІЗМИ – МОВНІ ЗАСОБИ ПОБЛАЖЛИВОГО СПІЛКУВАННЯ МІЖ ЛІКАРЕМ І ПАЦІЄНТОМ

Безпалько Христина

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Тетяна Анатоліївна

Науковий керівник - доц. Єщенко Тетяна Анатоліївна

Актуальність. Лінгвістика ХХІ століття позначена антропоцентричною скерованістю свого наукового пошуку. Студіювання мови нині здійснюється у тісному зв'язку з мовцем-адресантом, специфікою його мовлення і мислення. Успішна комунікативна поведінка лікаря репрезентує сукупність мовних і позамовних дій, здійснених мовцем у межах комунікативного акту з метою досягнення стратегічного результату певної вербальної взаємодії. Проблема спілкування лікаря у колі уваги науковців Ф. Бацевича, В. Манакіна та ін. Натомість уживання лікарем евфемізмів досліджується вперше.

Мета. Описати специфіку лексичних мовних засобів поблажливого спілкування між лікарем і пацієнтом.

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують слова-евфемізми - понад 127 прикладів. Для наукового вивчення обрано описовий метод.

Результати. Аналіз корпусу лексичного матеріалу показав: у медичному дискурсі існують спеціальні пом'якшувальні мовні одиниці, які дозволяють мовцеві бути чутливим, зменшити емоційну напругу при спілкуванні, уникнути грубі, різкі і неприємні слова для пацієнта. Наразі лікар може вдатися до слів-замінників. Підбір таких позначень, які вуалюють, маскують суть даного явища, а не тільки лише покращують спосіб його вираження. Головна мета використання подібних слів - уникнення комунікативних конфліктів, створення ситуації, в якій пацієнт не буде відчувати дискомфорт (*піти у вічність* - померти; *зелена недуга* – алкоголізм; *біла смерть* – наркоманія; *людина з алкогольною залежністю* – алкоголик; *хвороба віку* – рак; *цілющі голки* – голкотерапія; *звільнити ніс* – висякатися; *людина поважного віку* – старець; *людина невисокого зросту* – коротун; *людина з особливими потребами* – інвалід; *хвороби сучасної цивілізації* - хвороби серцево-судинної системи; *Будинок здоров'я* – санаторій-профілакторій; *сонячна людина* – даун; *сонячні діти* – діти з синдромом дауна; *зелений змій* – алкоголь; *містечко здоров'я* – лікарняний комплекс; *відвідати дамську кімнату* – піти в туалет; *незряча людина* – сліпий; *пацієнт* – хворий; *людина з психічними розладами* – психічно хворий тощо).

Висновки. Медична практика доводить: слово лікаря може як ранили, вбити, лікує: словом можна вбити, словом можна врятувати. Саме тому культура мови лікаря посідає важливе місце у спілкуванні з пацієнтом. Вона проявляється у вмінні добирати мовностилістичні засоби та прийоми відповідно до умов і цілей спілкування. Відтак, можна впевнено стверджувати, що евфемізми використовуються лікарем не лише з метою пом'якшення

грубих і неприємні слів для пацієнта, а й для зменшення емоційної напруги при спілкуванні, уникнення комунікативних конфліктів. Створення ситуації, в якій пацієнт не буде відчувати дискомфорт – вкрай значущий складник успішного лікування. Недаремно Гіппократ говорив: «Існує три типи лікарів. Один з них лікує травами, другий ножем, третій словом. То звернімося до того, хто лікує словом, адже лікуючи тіло, він лікує і душу. У мовознавчій науці евфемізми розуміють як синонімічні слова, але з певним смисловим відтінком значення. Адже пацієнти хочуть чути від лікаря слова втіхи, надії і підтримки.

СТРУКТУРА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ВИСЛОВІВ ІЗ КЛЮЧОВИМ СЛОВОМ «ЗДОРОВ'Я» У НАЦІОНАЛЬНІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Боровець Владислав

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Нині у лінгвістичній науці активного вивчення набули розвідки з вивчення ментальних особливостей мовців, витворення ними неповторної мовно-національної і ціннісної картини світу. Фразеологізми постають репрезентантами колективних знань про світ, що узагальнюють народний досвід і зберігають відмінні особливості кожної з мов. Проблеми фразеологічної специфіки сучасної української мови вже були у колі уваги А. Коваль, Л. Скрипник, В. Ужченка, В. Чабаненка, проте відсутні праці, в яких було б висвітлено типологію синтаксичних моделей фразеологічних висловів.

Мета. Описати основні типи синтаксичних моделей фразеологічних висловів із ключовим словом «здоров'я», продуктивність їхньої репрезентації у мові та мовленні.

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують фразеологічні вислови із ключовим словом «здоров'я» - 300 одиниць, які зібрані методом суцільної вибірки з Фразеологічного словника сучасної української мови. Для наукового студювання обрано описовий метод.

Результати. Аналіз фразеологічних висловів із ключовим словом «здоров'я» надав підстав констатувати: найпродуктивнішу групу становлять фразеологічні одиниці (далі – ФО) із моделлю *«здоровий, немов...»* («Здоровий, як хрін»; «Здоровий, як вода»; «Здоровий, немов бик»; «Здоровий, неначе риба»; «Здоровий, немов циганська коняка: день біжить, а три лежить»; «Здоров'я, як щастя, коли його не помічаєш, значить, воно є»; «Здоровий, як віршовка всемеро»; «Здоровий, як батіг» і под.). Такою ж частотністю позначені ФО, що мають модель *«Здоров'я – це...; або «... - це здоров'я»* («Здоров'я – найдорожчий скарб»; «Найбільше щастя в житті - здоров'я»; «Найбільше багатство - здоров'я»; «Веселий сміх - здоров'я»; «Весела думка – половина здоров'я»; «Здоров'я – мудрих гонорар» і под.). Меншу продуктивність у сучасній картині світу українців мають ФО із синтаксичною моделлю *«Здоров'я дорожче за...»* («Здоров'я дорожче за багатство»; «Здоров'я дорожче за гроші»; «Здоров'я за все дорожче, та і гроші теж»; «Гроші – мідь, одяг – тлін, а здоров'я всього дорожче»). Окрему групу складають ФО із протиставленням *«Бережи здоров'я, а...»* («Бережи здоров'я змолоду, а честь під старість»; «Бережи одягу знову, а здоров'я змолоду»; «Бережи одяг, доки новий, а здоров'я - доки молодий»).

Висновки. Фразеологізми – це невичерпні мовні джерела, які живлять мовлення будь-якої тематичної групи. Фразеологізми наповнюють мовлення глибинною свіжістю, надають йому художнього звучання, лексичної і синтаксичної витонченості, довершеності. Вони фіксують найтонші відтінки думок, почуттів, найрізноманітніші якості мовлення людей, надають йому виразності, національного колориту. Ретельний аналіз ФО із різними синтаксичними моделями підтвердив гіпотезу: українські народні вислови із ключовим словом «здоров'я» віддзеркалюють синтаксичні моделі речень з протиставленням, з тотожністю, з порівнянням. Фразеологізми – це невичерпні мовні джерела, які живлять мовлення будь-якої тематичної

групи. Фразеологізми наповнюють мовлення глибинною свіжістю, надають йому художнього звучання, лексичної і синтаксичної витонченості, довершеності. Вони фіксують найтонші відтінки думок, почуттів, найрізноманітніші якості мовлення людей, надають йому виразності, національного колориту. Ретельний аналіз ФО із різними синтаксичними моделями підтвердив гіпотезу: українські народні вислови із ключовим словом «здоров'я» віддзеркалюють синтаксичні моделі речень з протиставленням, з тотожністю, з порівнянням.

ЮРІЙ ЛИПА – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ПИСЬМЕННИК І БОРЕЦЬ ЗА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

Варноу Мартіна

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - ст. викл. Дрогомирецька М. М.

Актуальність. Постаєть Юрія Липи повинна бути джерелом натхнення і зразком для сучасників. Віра у вищу ідею України, орієнтація на Європу, боротьба з провінційністю – ось основні гасла, які пропагував Юрій Липа, які і сьогодні зберігають свою актуальність.

Мета. Поставити на свої місця імена, які були знеславлені або замовчувані ворогами української держави. Одне з таких імен – Юрій Липа. Визначити значущість постаті Юрія Липи, відомого лікаря і громадського діяча, у контексті міжвоєнної доби. Також належно оцінити його внесок у розвиток фітотерапії, літератури і публіцистики.

Матеріали та методи. Матеріалом розвідки слугують бібліографічні друковані та електронні джерела, архівні матеріали. Методи дослідження – бібліографічний (у процесі якого вивчався життєвий шлях Юрія Липи), дослідження документальних джерел.

Результати. Народився Юрій Липа 5 травня 1900 року. Початкову освіту майбутній письменник здобув у гімназії м. Одеси. Згодом вступив до Одеського університету на юридичний факультет. У 17 років стає редактором українського часопису «Вісник Одеси». Перші літературні розвідки «Союз визволення України», «Гетьман Іван Мазепа» надрукував у заснованому батьком видавництві «Народний стяг». Слід зазначити, що батько письменника був лікар і видатний громадський діяч Іван Липа – комісар Одеси від Центральної Ради, міністр здоров'я уряду УНР в екзилі. У 1918 році вступає до куреня Морської піхоти Збройних сил УНР, бере участь у січневих боях з більшовиками на вулицях Одеси. У Польщі на еміграції, закінчив медичний факультет Познанського університету, працював асистентом на медичній кафедрі Варшавського університету. Був стипендіатом Лондонського університету, але недовго. В еміграції плідно працює і на літературній ниві, здебільшого з суспільно-політичної тематики. У численних виданнях з'являється друком перша поетична збірка «Світлість», яка пророкувала авторові велике майбутнє. Юрій Липа став піонером української фітотерапії. Написав низку праць «Ліки під ногами», «Фітотерапія», «Цілющі рослини в давній і сучасній медицині». Також перекладав праці французьких зелознавців. У 1929 році відкрив приватну практику лікування зелами. Був Юрій Липа і унікальним перекладачем, зробив вражаючі переклади поезій Мюссе, Мопассана, Рільке. Найповніше ідейно-філософські погляди Липи розкриті в його трилогії – «Призначення України», «Чорноморська доктрина», «Розподіл Росії». У цих працях Юрій Липа виступає як теоретик сучасної української геополітики. У 1940 році у Варшаві з І. Шевгенівим утворюють Український Чорноморський інститут – наукову-дослідну установу вивчення політичних і економічних проблем, що постануть перед Україною після здобуття незалежності. Вченими було видано близько 40 актуальних праць. Проте війна не дала завершити задумане. Влітку 1943 року переїздить до Яворова. Працюючи як лікар, організував підпільні курси для підготовки медиків УПА. У серпні 1944 р. Юрія Липу було по-звір'ячому закатовано органами НКВС.

Висновки. Це далеко не повний перелік величних справ і здобутків одного з найвидатніших українців першої половини ХХ століття, визначного лікаря, публіциста та громадського діяча, вагомий внесок якого у розвиток української науки є неоціненним.

ІТ-КОМУНІКАЦІЇ У СПІЛКУВАННІ МІЖ ЛІКАРЕМ І ПАЦІЄНТОМ

Верес Юлія

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Стрімкий розвиток цифрових технологій призвів до змін форм і перебігу самого процесу професійної комунікації між лікарем і пацієнтом. Традиційно усталений формат так званого «живого» діалогу почасти витісняється опосередкованим контактом із використанням ІТ. Феномен фахового медичного мовлення ХХІ століття полягає у синкретичному поєднанні засобів обміну інформацією. Вказана проблема є вкрай значущою і потребує ретельного вивчення. Огляд наукової літератури надав підстав стверджувати: у колі уваги сучасних мовознавців постають теоретичні проблеми мережевого мовлення (див. праці С. Абрамовича, М. Чикарькової, О. Семенюка., В. Парашук, С. Чемеркина), проте відсутні розвідки, в яких була б висвітлена специфіка такого спілкування у медичній сфері. **Мета.** Описати переваги і недоліки віртуального консультування як способу фахової комунікації медичного працівника і пацієнта у галузі охорони здоров'я. Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують сайти медичних закладів, мобільні додатки (загальна кількість – 59). Для наукового студіювання обрано описовий метод.

Результати. У своїх міркуваннях розуміємо інтернет-комунікацію як спілкування між лікарем і пацієнтом за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, що постає у двох аспектах: 1) здійснення обміну інформацією між суб'єктами комунікації за допомогою голосу, відео, текстових повідомлень, документів, файлів та ін. (наприклад, системи інтернет-аптек, інтернет-консультаційних медичних центрів тощо); 2) спілкування між комунікантами-людьми (лікарями і пацієнтами). Варто зауважити, що в «Основах законодавства України про охорону здоров'я» відсутнє поняття, яке б позначало процес використання інформаційних технологій для безпосереднього надання медичної допомоги, а лише у статті 78 зокрема йдеться про те, що лікар повинен надавати консультативну допомогу пацієнтам та працівникам охорони здоров'я. Тому доречно, на наш погляд, використовувати термін «медичне онлайн-інформування».

До переваг онлайн-інформування, безумовно, належать: 1) доступність – отримати допомогу пацієнт може будь-де, де є глобальна мережа; 2) ціна – часто воно є безкоштовним; 3) швидкість – пацієнт отримує відповіді на свої питання за дуже короткий термін; 4) мобільність – пацієнт не повинен здійснювати ніяких додаткових дій для отримання допомоги. Недоліками онлайн-інформування, на наш погляд, є: 1) низька якість обслуговування; 2) недостовірність результатів; 3) лікар не може взяти на себе цілковиту відповідальність за здоров'я пацієнта. Онлайн-інформування здійснюється за допомогою різних технічних пристосувань та ресурсів. Найпопулярнішим різновидом онлайн-інформування є відкриття тематичного підрозділу на власному веб-ресурсі. Особливо це характерно для приватних клінік. Часто консультанти, які відповідають на питання пацієнтів, скеровують хворого на консультацію наживо.

Окремою класифікаційною групою медичного консультування є спеціальні медичні додатки (My Heart, Medscape, Triage). Не всі лікарі (залежно від спеціалізації) можуть консультувати хворих у мережі. До найпопулярніших фахівців, до яких звертаються по допомогу за допомогою ІТ, належать: психолог, генетик, дієтолог та гастроентеролог.

Висновки. Онлайн-інформування – закономірне витворення технічного поступу й зміни парадигми фахової комунікації. Це доволі ефективна та доступна форма спілкування лікаря та пацієнта, яка повинна, на наше глибоке переконання, розвиватися в Україні. Проте варто пам'ятати: жодна консультація в режимі онлайн не замінить консультації лікаря наживо і не буде вважатися повноцінним лікарським прийомом.

КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА ЛІКАРЯ-ПЕДІАТРА

Загірська Вікторія

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Сучасна лінгвістична наука має скерованість свого наукового пошуку на людину. Студіювання мови нині здійснюється у тісному зв'язку з мовцем-адресантом, специфікою його мислення, говоріння тощо. Комунікативну поведінку (далі – КП) розуміють як сукупність мовних і позамовних дій, здійснених комунікантом в межах комунікативного акту з метою досягнення комунікативної мети (стратегічного результату) певної вербальної взаємодії. Проблема КП - представників різних професій у колі уваги науковців Ф. Бацевича, В. Манакіна, Ф. Моїсеєвої, Ю. Товстокори. Натомість КП лікаря-педіатра досліджується вперше.

Мета. Описати специфіку комунікативної поведінки лікаря-педіатра з урахуванням як мовних, так і позамовних чинників (погляд, жести, рух тіла тощо).

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують усні діалоги між дитячим лікарем і пацієнтами, епізоди з художніх фільмів цієї тематики («Чемні діти не плачуть»), фрагменти художніх творів - понад 123 приклади. Для наукового вивчення обрано описовий метод.

Результати. Перед контактом з дитиною важливим є налаштування лікаря на емпатію, співчуття і співпереживання. Зустрічати дитину не варто у медичній масці. Тілесний контакт, ласкавий погляд, погладжування і інші види підбадьорливих дотиків під час розпитування дітей, зміцнюють у дитини відчуття безпеки і впевненості в собі, зменшують страх. Якщо малюк скаржитися на біль, потрібно поросити показати місце, де саме болить. В процесі огляду ні в якому разі не можна соромити маленького пацієнта (*«Який ти плаксивий»; «Який ти боязкий»; «Який ти бруднуля»*), сміятися і глузувати з нього. Не менш значущим є зоровий контакт «очі в очі». При потребі лікар повинен сісти, щоб бути на рівні очей дитини. Важливим є відкритість, доброзичливість, та тепла посмішка у спілкуванні лікаря-педіатра і маленьких пацієнтів. Варто уникати клінічних термінів, звучання яких через незрозумілість може спричинити у дитини ятрогенію. Називати дитину варто так, як її називає мати (*Марічка, Яруся, Назарчику*). Слова зі зменшувальними суфіксами (*малесенький, трішечки, дрібнесенький*) додадуть фаховому спілкуванню лікаря-педіатра колориту пестливості і ніжності. Основним видом діяльності дитини є гра. Тому проведення аналогій з героями казок, дитячих історій, заохочування і відмічання успіхів хворих у разі дотримання ними призначеного курсу лікування (приймання ліків, дотримання дієти, ЛФК, процедури тощо) є запорукою їхнього швидкого одужання. Важливо пояснити дитині, що хвороба – це не покарання за якийсь вчинок, чи провину. Хвороба – це боротьба, скажімо, між добрими клітинами і недобрими. Можна попросити малюка намалювати свою перемогу над хворобою. Скажімо, при ВІЛ-інфекції можна пояснити дитині, що в її крові живе вірус, який з'їдає всіх борців з мікробами і тепер організму важко справлятися з хворобами. Для ілюстрування схожого діагнозу можна використати народні казки (*«Лелека-лікар», «Лікар-всезнайко»*) та авторські твори (М. Носов *«У лікарні»*, А. Роблес *«Лікар Ягуар»*), вірші-забави, як-от: *«А-а-а! - відкрийте ширше рот, / Наче справжній бегемот. / Розкажіть, де, що болить»*. - Лікар скаже

Айболить» (Л. Ганяк «Лікар»), поетичні твори: «В час, коли життя на волосині і , здається, зірка вниз летить, ти довірся лікарю, людино, - від біди тебе він захистить. / Ти довірся тим рукам умілим, що творити можуть чудеса, людям, що любов'ю й словом щирим повертають зорі в небеса» (Л. Ганяк «В час, коли життя на волосині...»), загадки: «Хто людей з біди рятує / І хвороби всі лікує? / Призначає процедури / І таблетки і мікстури?» (Лікар).

Висновки. Комунікативна поведінка лікаря-педіатра має специфіку. Фахівцеві варто враховувати відповідно до стану і віку дитини спосіб подання інформації (добір зрозумілих слів, доброзичлива інтонація, пояснення в описовий спосіб явищ і симптомів, вдаючись яскравих прикладів, знайомих ситуацій і звичних асоціацій, ігрових форм, лагідної мови, наповнення речень, фраз і тексту загалом словами з позитивною семантикою). При невиліковних патологічних станах не можна обіцяти одужання. Говорити всю правду теж не потрібно, адже невідомо, як відреагують діти на страшний діагноз.

ТЕРМІНИ З КОМПОНЕНТОМ «ФАРМ» У НАКОВОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Іванець Соломія

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Наукова мова фармації сформувалася давно, утворивши терміносистему зі своїми закономірностями й усталеними нормами. У лінгвістичній науці різні аспекти фармацевтичних термінів висвітлювалися у розвідках (І. Перцева, О. Рубан, С. Лехніцької, Г. Хирівської). Проте відсутні студії, в яких було б ґрунтовно проаналізовано зазначену вище термінологічну групу з компонентом «ФАРМ».

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують терміни з компонентом «ФАРМ», які зібрані методом суцільної вибірки з енциклопедичного тлумачного словника фармацевтичних термінів – 97 одиниць. Для наукового вивчення обрано описовий метод.

Результати. Науковий фармацевтичний дискурс має концерн «ФАРМ», навколо якого групується ціла низка ключових термінів та їхніх похідних, що витворюють специфіку науки про ліки, адже історія вживання компонента «ФАРМ» сягає античних часів, має грецьке походження, що в перекладі на українську мову означає «ліки». Ретельне вивчення терміноодиноць із досліджуванним компонентом надав підстав констатувати, що у сучасній українській мові продуктивну групу складають: 1) назви наукових напрямів, аспектів, галузей знань, їхніх частин (*фармація, фармакоепідеміологія, фармація судова, фармацевтична наука, фармацевтична галузь, фармація соціальна, фармація клінічна, фармація доказова, фармація військова, фармацевтична ботаніка, фармакопсихіатрія, фармакоінформатика, фармакокінетика, фармаекономіка, фармакогенетика, фармакогеноміка, фармакодинаміка, фармакоекономіка, фармацевтика, фармакохімія, фармакогнозія, фармакологія, фармакологічні властивості, фармакологія біохімічна, фармакологія експериментальна, фармакологія клінічна, фармація гомеопатична*); 2) найменування документів, стандартів, журналів і газет (*фармакопея, фармацевтичний журнал, «Фармацевтичне товаровознавство», «Український біофармацевтичний журнал», «Вісник фармації», «Фармаком», «Фармаскоп», «Клінічна фармація», «Фармацевтичний часопис», «Українська фармацевтична академія», «Фармакологічний вісник», «Фарматека», «Фармацевт практик», фармакопея гомеопатична, фармаконагляд*); 3) найменування процесу лікування (*фармакотерапія*); 4) назви установ, організацій, закладів (*фармакологічний центр, фармакопейний центр, фармацевтична фірма, фармацевтична академія, фармацевтичний факультет, фармацевтичний заклад*); 5) назви девіацій, хворіб (*фармакоманія, фармакофобія*); 6) найменування людей за сферою діяльності (*фармацевт, фармацевтичний працівник, фармацевтичний чиновник*); 7) назва сукупності особливостей сполук (*фармакофор*); 8)

назви продуктів фармацевтичної діяльності (*фармацевтичний препарат, фармацевтичний препарат відтворений*); 9) назви діяльності (*фармацевтична освіта, фармацевтичний бізнес, фармацевтична діяльність*).

Висновки. У ході проведеного дослідження з'ясували: найчисленнішу групу виформовують назви наукових напрямів, аспектів, галузей знань та їхніх частин (60%), які у своєму складі містять частину слова «ФАРМ». Ця група термінів продовжує поповнюватися, оскільки фармація невпинно розвивається і потребує нових і нових слів на позначення понять.

АРХАЇЗМИ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ ФАРМАЦЕВТА

Івашків Марта

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Студювання слів-архаїзмів дає наукове підґрунтя пізнати закономірність формування сучасного фармацевтичного дискурсу. Комунікативна поведінка провізора не передбачає вживання застарілої лексики, проте відкриває потаємні аспекти поступального розвитку фахового мовлення. Проблема уживання архаїзмів - представників різних професій у колі уваги науковців А. Грищенка, М. Жовтобрюха, О. Тараненка, та ін. Натомість проблема архаїзмів як складників пасивного складу лексики працівника фармацевтичного закладу досліджується вперше.

Мета. Описати специфіку архаїзмів у лексичному словникові фармацевтичного мовлення.

Матеріал та методи. Джерельною базою наукової студії слугують 78 одиниць слів-архаїзмів тематичних груп «Здоров'я», «Аптека», укладених методом суцільної вибірки зі зведеного онлайн-словника застарілих та маловживаних слів сучасної української мови. Для наукового вивчення обрано *описовий* метод.

Результати. Архаїзми (грец. *архаос* - первісний, старовинний, стародавній) - слова, вислови, граматичні форми, які застаріли й вийшли з загального вжитку, мають сучасний синонімічний аналог (на відміну від історизмів). Це витіснені назви понять, що існують і в наш час. З-поміж архаїзмів фармацевтичного дискурсу виокремлюємо: 1) **власне лексичні** - слова, що застаріли в цілому (афекція – урощення, недуга; артетика – біль у суглобах; бабичник – трава; базилика – жила на руці; бігунка – понос, дизентерія; грусчома – гуля, налив; іункури – біль у суглобах; кадук – рід психічної хвороби; страдба – шлунок; хваст – зілля; хирагра – біль у ногах; близна, близно – шрам, рубець; раптура – грижа; пасока – кров; раз – удар, рана, болячка; гумори – хвороби; катарг – біль; кристера – мазь; долегливість – біль; вомяти – блювота; курація – медична допомога, лікування); 2) **лексико-фонетичні**, що відрізняються від сучасних варіантів тільки одним чи кількома звуками або місцем наголосу (зрок – зір; базник – бузина; баня – банка, скляна посудина; бумбер – імбир; дев'ятисил - дев'ясил; зизоокість – косоокість; зрениця – зіниця; зіолко – зіллячко; земдлити – зомліти; краста – короста; лопан – лопух; скура – шкіра; хороба – хвороба; пікулки – пігулки, таблетки); 3) **лексико-морфологічні** - застарілі словоформи та граматичні характеристики слова (биліє – зілля; лечець – лікар; оболети – захворіти; вреждати – шкодити); 4) **лексико-словотвірні**, що відрізняються від сучасних однокореневих синонімів словотворчим форматом - суфіксом або префіксом (сверб – сверблячка; трутизна – отрута); 5) **лексико-семантичні**, у яких застарілими є лише окремі значення (вред, врод – недуга, їт – отрута; хвороба; снідь – їжа; цеж – розчин, брух – живіт; вонність – пахощі; зима – пропасниця, лихоманка; плястер – мазь; декокт - суміш різних ліків у вигляді напою; вредоватий – уражений хворобою; мор – епідемія, смертоносна пошесна хвороба).

Висновки. У минулому теперішні архаїзми сприймалися як неологізми і вживалися активно. Проте зараз замість них використовуються більш сучасні слова, які позначають теж саме явище. Вказані одиниці є раритетними і віддзеркалюють дух епохи, колорит доби і

фіксуються у словнику як застарілі лексеми. Ретельний аналіз корпусу мовного матеріалу показав: найчисленнішу групу архаїзмів тематичних груп «Здоров'я» і «Фармація» складають власне лексичні, лексико-фонетичні і лексико-семантичні одиниці. Натомість нечисленною групою є лексико-морфологічні і лексико-словотворчі архаїзми.

ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ ПРО ЛІНГВОЕТИКУ І ЛІНГВОЕТИКЕТ СУЧАСНОГО ЛІКАРЯ

Криса Марія

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Професійна діяльність лікаря тісно пов'язана з усною комунікацією. Деонтологічні проблеми етичної поведінки широко репрезентовані у наукових розвідках останніх років (Г. Золотухін, Н. Литвиненко, Н. Місник), проте відсутні наукові студії, в яких порушувалися б проблеми лінгвоетикету і лінгвоетики сучасного працівника медичної установи. У науковий обіг вводять нові поняття «екологія мовлення лікаря», «лінгвоетичний бар'єр у спілкуванні між лікарем і пацієнтом» тощо.

Мета. Описати лінгвоетику і лінгвоетикет сучасного лікаря як складники його професійної комунікативної діяльності, окреслити значущість вказаних категорій у медичній практиці.

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової розвідки слугують висловлення лікарів – 150 одиниць, зібраних методом суцільної вибірки з онлайн-форумів та сайтів медичної тематики. Для наукового студювання обрано описовий метод.

Результати. Культура мовлення лікаря охоплює складники: мовна норма, комунікація, лінгвоетика і лінгвоетикет. Пропонуємо розуміння зазначених вище понять.

Лінгвоетикет лікаря - це правила поведінки і спілкування лікаря і пацієнта в медичній установі; зовнішній вияв відносин між людьми, культури особистості. Насамперед, це привітання і звертання, якими починається розмова лікаря з пацієнтом. Сюди безпосередньо входить вміння розговорити скутого пацієнта та вчасно і ввічливо зупинити розмову балакуна. Це вміння будувати діалог, для одержання якнайбільше кількості інформації для точного зібрання анамнезу. До лінгвоетикету також належить невербальні засоби спілкування, як от: міміка, жести, візуальний контакт та голосові характеристики. За допомогою них можна краще налагодити контакт з пацієнтом. Адже набагато приємніше комунікувати з тією особою, яка усміхається у відповідь, не підвищує голос та дивиться вам у вічі. На жаль, багато лікарів нехтують цими засобами спілкування. Людина зазнає впливу різних життєвих обставин. Тому ще одним складником лінгвоетикету лікаря є вміння залишатися спокійним за будь-яких обставин. Залежно від стану і характеру людини, навіть чарівне «будь ласка» може означати «Я стверджую!». Не зважаючи на час та місце лікар повинен володіти певними формулами мови, щоб коректно реалізувати різні інтенції: вітання, подяки, співчуття, прохання, відмови.

Лінгвоетика лікаря – наявність етико-мовних норм професійного спілкування між лікарем і пацієнтом. Кожне суспільство встановлює мовний етикет – специфічні правила мовної поведінки, які реалізуються в системі стійких висловів в прийнятих для певного товариства ситуаціях контакту між людьми. Лінгвоетичний аспект фахового спілкування передбачає дотримання прийнятих у суспільстві норм поведінки, шанобливе ставлення учасників діалогу один до одного, доброзичливість, тактовність і делікатність. Неприпустимі вислови: «У вас погані аналізи»; «Схоже на пухлину»; «Невже ви так боїтеся смерті?»; «У вас немає вен» тощо. Адже спілкування лікаря і пацієнта є не просто передаванням інформації, а спрямування на вироблення загального сенсу, взаєморозуміння, єдиної позиції щодо лікування. Авторитет лікаря ґрунтується не тільки на високій професійній техніці, а й на

людяності, чуйності, тонкощі, культурі спілкування. Як писав колись Гете: «Існує ввічливість, що йде від серця, яка споріднена з любов'ю. З неї формується доброзичлива ввічливість зовнішнього походження».

Висновки. У ході наукового дослідження нами встановлено: складниками успішної фахової комунікації є лінгвоетикет і лінгвоетика лікаря. Запропоновано визначення вказаних категорій. Адже саме вони лежать в основі людяної і гуманної поведінки працівників медичних установ.

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ: НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТІВ МЕДИЧНОЇ РЕКЛАМИ

Лис Вікторія

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри – доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник – доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Нині реклама є потужним інформаційним засобом впливу на свідомість адресата. Медична реклама охоплює просування фармацевтичних засобів, лікарських послуг і товарів медичного призначення через ЗМІ (інтернет, телебачення, журнали, газети тощо). Нами досліджувані тексти у колі уваги вітчизняних учених О. Арешенкової, Ю. Горожанова, Т. Декшни, О. Черноус та ін. Проте відсутні наукові праці, в яких було б описано специфіку кодування інформації у рекламних текстах медичного спрямування.

Мета. Дослідження комунікативних механізмів мовного впливу у рекламних текстах лікарських засобів (далі – ЛЗ) складає мету пропонованої розвідки.

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують тексти та відеоролики реклам медичних засобів (відеоролики реклами «Грипго», «Нурофен Експрес», «Нурофен Форте», «Лізак», «Таміпул», «Дуфалак»; тексти реклами «Еспумізан», «Лізак», «Алерон», «Мезим», «Анаферон» та ін.); загальна кількість - 159 одиниць. Для наукового студіювання обрано *описовий* метод.

Результати. Медична реклама стала невід'ємною частиною сучасного життя і перетворилася на один з основних складників інфраструктури засобів масової інформації. Такі тексти спонукають адресатів до бажаної дії через комунікативні стратегії переконання. Вплив на адресата є базовою функцією медичної реклами, тому засоби її реалізації постають як один із найважливіших компонентів лексико-граматичної і композиційної структури рекламного словесного цілого. Суцільний аналіз телевізійної реклами ЛЗ надав підстав констатувати: з-поміж визначальних ознак подібних текстів чітко виокремлюються такі комунікативні стратегії:

1. *Речення тотожності, що містять у першій частині структури проблему, а у другій – її вирішення:* «Нуклео Ц.М.Ф. Форте відновлює передачу нервового імпульсу»; «Тіотризолін - дієва підтримка при вінцевій хворобі серця»; «Дуфалак» - допомога при закрепі»;

2. *Використання рекламних слоганів (коротеньких римованих речень, які легко запам'ятовуються):* «НО-ШПА є – спазму немає!»; «Еспумізан позбавляє здуття, мама спокійна - спокійне дитя»; «Мезим - після їди легше з ним»;

3. *Ампліфікація кількох рис лікарського препарату, що виражається однорідними членами речення:* «Ноліпрел» захищає нирки, знижує смертність»; «Синупрет» усуває нежить, полегшує носове дихання, запобігає ускладненням»; «Корвазан» зменшує гіпертрофію лівого шлуночка серця, подовжує життя пацієнтів з хронічною серцевою недостатністю, збільшує ФВ ЛШ»;

4. *Метод винятковості, що виокремлює пацієнтів в особливу групу, не таку, як усі:* «Таміпул - тільки для жінок»; «Я – особлива!» (реклама вітамінів «Мерц» для жінок).

5. *Технологія нанизування трьох питань, які передбачають стверджувальну відповідь «Так!» і цим самим усунення проблеми:* «Відчуття болю? Запалення сечових шляхів? Каміні нирок? – «Канефрон Н» усуває біль, запальні процеси в нирках»; «У вас захворювання органів дихання? Турбує кашель? Важко дихати? - «Імупрет»;

6. *Компаративні конструкції:* «Трифас - нижча смертність при хронічній серцевій недостатності в порівнянні з фуросемідом або іншими діуретиками».

Висновки. Описані комунікативні механізми витворення словесних цілих, що мають на меті інформаційне просування ЛЗ, підтверджують висунуту гіпотезу про те, що такі словесні цілі містять способи нейролінгвістичного програмування (НЛП) свідомості пацієнта. Реклама впливає різними лінгвальними методами: ефект тотожності і ствердження певної інформації («Еспумізан», «Лізак», «Алерон»), використання рекламних слоганів («Мезим», «Анаферон» та ін.), ампліфікація кількох рис лікарського препарату, що створює кодування потрібної інформації за правилами трьох аргументів («Нурофен Експрес», «Нурофен Форте»), вдавання до компаративних конструкцій («Таміпул»).

ОСОБЛИВОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Михальчук Мар'яна

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. На сьогодні фармацевтична термінологія остаточно не усталилася. На кожному етапі розвитку суспільства вона віддзеркалювала рівень наукової та практичної діяльності людини, весь час змінювалась зі зрушеннями, що відбувалися в біології, хімії, медицині та інших напрямках, дотичних до лікознавства.

Мета. Здійснити опис особливостей сучасної фармацевтичної термінології, класифікувати фармацевтичні терміни та назви лікарських засобів.

Матеріали та методи. Джерельною базою розвідки слугують усні діалоги між фармацевтом і пацієнтом, зафіксовані у живому і безпосередньому спілкуванні (понад 150 текстів), а також матеріали з фармацевтичної енциклопедії, термінологічного словника з фармації, фахового журналу «Фармацевт Практик». Для наукового студіювання обрано описовий метод.

Результати. В основу нашої наукової розвідки покладено праці українських вчених І. Кубаревої, Р. Примака, І. Перцевого, О. Рубана та ін. Кожен термін - результат системних (фахових) знань і науково-практичного розуміння, що розкривається у змістовній характеристиці - дефініції, яка стисло, але точно описує (визначає) суттєві ознаки певного поняття, позначеного терміном. Виокремимо низку ознак сучасної фармацевтичної термінології. По-перше, широке використання латинізмів та грецизмів; по-друге, терміні-синоніми (пор.: препарат фармацевтичний, лікарський, фармакологічний, хіміко-фармацевтичний, медикаментозний, терапевтичний; речовина активна, лікарська, діюча, субстанція, лікарська субстанція). Ця негативна тенденція порушує однозначність термінології та підтверджує відсутність належної уваги до питань термінології як з боку спеціалістів, так і керівного апарату різних структур галузі, а також відсутність державного нагляду за цією проблемою. Спостерігаємо часте використовування термінів не за призначенням: вживають терміни «фармацевтичний сектор», «фармацевтична сфера» замість «фармацевтична галузь» або «галузь охорони здоров'я» замість «система охорони здоров'я» і под. По-третє, зайві терміни у фармації (пор.: термін «готові лікарські препарати». Слово «готові» доречне у сполученні «готова продукція», до якої можуть бути віднесені як «активні фармацевтичні інгредієнти» (субстанції), які для деяких фармвиробників є кінцевим продуктом, так і «фармацевтичний препарат», які надходять на фармацевтичний ринок як готова продукція. Отже, термін «готовий фармацевтичний препарат» є архаїзмом і даниною минулому століттю, коли в нашій країні промисловість виробляла лише до 60 %

фармацевтичних препаратів, а залишок потрібно було готувати в умовах аптеки за рецептами лікаря. По-четверте, терміни іншомовного походження: англійського, французького, італійського та німецького. Кожен лікарський засіб має кілька назв: хімічну, міжнародну та торгову (комерційну). Міжнародні норми потребують, щоб відтворені версії лікарських засобів мали ті самі активні компоненти, що й оригінал, а їхня дія на організм виявлялася з тією самою швидкістю та силою. Виробник відтвореної версії може присвоїти такому засобу свою торгову назву, якщо вважає її більш привабливою. Вдала назва може навіть сприяти збільшенню обсягу реалізації лікарського препарату. Зазвичай на упаковці засобу вказують його торгову й міжнародну назви. Водночас це призводить до збільшення фармацевтичних назв чужоземними мовами.

Висновки. У ході дослідження встановлено: сучасна фармацевтична термінологія потребує чіткого унормування і кодифікації, уникнення термінології, витворення її на національно-мовній основі.

МЕТАФОРИЧНИЙ СПОСІБ УТВОРЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Сенюта Роксолана

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Історія становлення медичної термінології сучасної української мови охоплює різні способи поповнення вказаної терміносистеми. Одним із продуктивних способів є вторинна номінація (метафоризація), яка активно досліджується у мовознавчій наці (Ю. Бражун, Н. Цісар, Т. Уткін та ін.). Проте поза увагою і досі залишається цілісний опис типології медичних метафор (клінічних, стоматологічних, анатомічних і под.), утворених у вищевказаний спосіб.

Мета. Описати класифікацію метафор, які лягли в основу клінічних медичних термінів, продуктивність ключових слів словосполучень із вторинною номінацією. Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують метафоричні вислови, що називають клінічні й анатомічні поняття, зібрані методом суцільної вибірки зі словника медичних термінів – біля 245 одиниць. Для наукового вивчення обрано описовий метод. Результати. Метафора – це засіб вторинної номінації, який полягає у перенесенні назв з одних предметів, явищ, подій, ознак на інші на основі подібності між ними (за функцією, за кольором, за формою і под.).

I. Метафори-назви анатомічних понять. Аналіз корпусу мовного матеріалу показав: численну групу медичних термінів-метафор складають анатомічні вислови: *колінна чашечка, вушна лійка, слізний мішок, шийка матки, сумка волоса, надколінникова сумка, сіновіальна сумка, мозковий серп, пахвинний серп, ключично-грудний трикутник, трахейний трикутник, мостомозочковий трикутник, сонний трикутник, стравохідні гілки, середостінні гілки, бронхіальні гілки, лопатка, тіло хребця, собача ямка, раковинний гребінь* (подібність за формою), *головка ребра, серцева блокада* (подібність за функцією).

II. Метафори-назви стоматологічних понять. Виокремлюються стоматологічні терміни, утворені унаслідок вторинної номінації: *корінь зуба, гілки нервів, заячий рот, зубний мішечок, коронка, кісткова пластинка, зубний камінь, шийка зуба, шийка нижньої щелепи* (подібність за формою), *вкладка, сріблення, зубний цемент, вуздечка нижньої губи, вуздечка язика, вуздечка верхньої губи* (подібність за функцією).

III. Метафори-назви хірургічних понять. Фіксуємо чималу кількість вторинних номінацій, що набули переосмислення і слугують для називання хірургічних понять: *гниття, висічення, абсцес міжпетльовий, бурсит гострий, стопа кінська, суглобова миша,*

несправжній суглоб тощо. Як бачимо, подекуди у ролі метафор постають прикметники, які виражають з подвійним семантичним підтекстом певні медичні поняття, допомагають виразити у фаховому мовленні ознаки явищ і предметів тематичної групи «Охорона здоров'я».

IV. Метафори-назви людських хворіб. На окрему увагу у нашому описові заслуговують метафори на позначення людських хворіб: *запалення язика, обличчя сфінкса, циклопія, голова медузи, заворот повіки, біла гарячка, вовча паща, заяча губа, вогнещева пневмонія, сонна хвороба, жовта пропасниця.*

Висновки. У ході проведеного дослідження переконалися: метафора виникає в мові медичної сфери тоді, коли з'являється нова реалія, що витворює певні асоціації у мовця-носія фахової мови, адже людина спирається на попередній досвід, залучаючи знання з усіх сфер науки чи життя. Виникнення нового знання завжди супроводжуватиметься порівнянням, чи проведенням аналогій, чи протиставленнями з іншими галузями знання. Це закладено в самій природі мисленневих процесів людини. Нами виокремлено чотири найпродуктивніші групи медичних метафор: 1) метафори, що називають анатомічні поняття; 2) вторинні номінації на позначення стоматологічних понять; 3) переносні назви, що сигніфікують хірургічні поняття; 4) метафори, що називають людські хвороби.

СУЧАСНІ НАЗВИ АПТЕЧНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сікора Юлія

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Нині у лінгвістичній науці активного вивчення набули розвідки з ономастики – мовознавчої науки, яка досліджує історію та закономірності виникнення, розвитку і функціонування власних назв різних об'єктів: географічних (топоніміка), імен тварин (зооніміка), імен людей (антропоніміка), імен народу, народностей, роду, племені і под. (етноніміка). Натомість і досі не виокремлюється напрямок, що охоплював би власні назви аптечних закладів.

Мета. Описати основні історію виникнення та функціонування сучасних власних назв аптек, визначити тенденції та комунікативні стратегії називання аптечних закладів в Україні, особливості структури власних імен у мові і мовленні.

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової студії слугують назви аптечних закладів України – 300 одиниць, які зібрані методом суцільної вибірки з онлайн-карт аптек. Для наукового студювання обрано описовий метод.

Результати. Аналіз власних назв аптечних закладів України надав підстав констатувати: попри офіційну заборону з боку Міністерства охорони здоров'я аптечним закладам України мати назви, які можуть увести споживача товарів медичного призначення в оману щодо ціни продукції або інших переваг, ономастичний простір омонімів в Україні щодо вказаних установ є доволі різноманітний. Зокрема виокремлюємо: 1) *власні назви аптек, які вказують на низькі ціни препаратів* («Дешево», «Аптека найкращих цін», «Соціальна аптека», «Перша соціальна аптека», Економ-Аптека», «Аптека добрих цін»); 2) *власні назви аптек, що містять архаїзми* («Знахар», «Мольфар»); 3) *назви, що позначають лікарську рослину чи препарат* («Шипшина», «Подорожник», «Любисток», «Лимон», «Калина», «Смерека», «Календула», «Вітнамін», «Зеленка»); 4) *назви аптек, що містять етикетні вислови, побажання або звертання* («Добрий день!», «Доброго Дня!», «Доброго здоров'я!», «Бажаємо здоров'я!», «Будь здоровий!», «Пані Аптека»); 5) *власні назви, що містять назви концептів на позначення родинних цінностей* («Сімейна аптека», «Рідна аптека», «Аптека для всієї родини», «Домашня аптечка», «Здорова родина», «Материнська турбота», «Лелека», «Аптека вашої родини»); 6) *назви, що складаються з концептів «добро», «лагідність» і под.*

(«Ласкава», «Довіра», «Добра аптека», «Довіра-Фарм»); 7) власні назви аптечних закладів, що складаються із займенників «своя», «ваша», «моя» і под. («Ваша аптека», «Ваше здоров'я», «Твоя аптека – твоє здоров'я», «Моя аптека», «Аптека вашої родини»); 8) назви аптек, що репрезентують різноманітні складноскорочення («Медфарм», «Фармаптека», «Фармамед», «Уніфарм», «Укрфарм», «Біокон», «Укрмедфарм», «Мультифарм», «Медлайф», «Медсервіс», «Медтрейд»); 9) власні назви аптек, що пишуться латинськими літерами («AAF», «OLFA», «SANATA», «ASTRA», «Аптека DS» «VIRIDIS», «GREEN APOTEK»); 10) назви, що позначають певні географічні регіон, міста України або ж країни («Ліки Полтавщини», «Ліки Кіровоградщини», «Європейська аптека», «Країна здоров'я», «Здорове місто», «Аптеки Поділля», «Французька аптека»); 11) власні назви аптек, які містять найпоширеніші медичні поняття («Пульс», «36,6», «Норма», «Рецепти здоров'я», «Рецептика», «Справжні ліки»); 12) назви аптек, що складаються із філософського розшифрування абрєвіатури («Аптека 3і»: три істини якості - якість ліків, якість послуг, якість здоров'я).

Висновки. У ході проведення дослідження нами описано 12 найпродуктивніших груп власних назв аптечних закладів, які витворюють унікальний ономастикон сучасної української мови. На наше переконання, саме назви аптек, які містять у своєму складі слова-концепти «родина», «добро», «довіра», «турбота», «здоров'я» найповніше віддзеркалюють неповторну національну мовну картину світу українців.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З НОМІНАТИВОМ «ЗУБ»

Слезнік Мар'я

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри – доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник – викл. Ягело С. П.

Актуальність. Українська мова віддавна славиться багатою фразеологією. Фразеологія – це сукупність усталених мовних зворотів, а також розділ мовознавства, що вивчає стійкі словосполучення, їх ознаки, поділ на групи, утворення і походження. Не існує такої ділянки, галузі життя, яка б не характеризувалася усталеними зворотами. У фразеологізмах відображаються явища розумової діяльності людини («ламати голову»), її психічного стану («сам не свій»), стану людського організму («зуб на зуб не попадає»), дається оцінка людей, дій, явищ («як сніг на голову») тощо. Важливим є також вживання фразеологізмів і в професійному спілкуванні стоматолога, інакше мова була б сухою та занадто офіційною, а пацієнт, у свою чергу, сприймає почуте зовсім інакше – підключаючи свою уяву і вловлюючи весь спектр образів та емоційних одиниць, що закладені у виразі.

Мета. Проаналізувати фразеологізми з номінативом «зуб» та описати специфіку зазначених виразів.

Матеріали та методи. Джерельною базою розвідки є фразеологічні словники, стійкі вислови, зафіксовані у безпосередньому живому спілкуванні. Для наукового вивчення обрано описовий та аналітичний методи.

Результати. За основу у дослідженні використано класифікацію фразеологізмів за ступенем злотованості їх компонентів, яку запропонував французький мовознавець Ш. Баллі і доповнив російський науковець В. Виноградов. Відповідно до цієї класифікації фразеологізми поділяють на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення. З-поміж проаналізованих фразеологізмів з номінативом «зуб» чільне місце займають сентенції зі значенням виношування плану помсти («точити зуб», «мати зуб», «зуб є»), отримання знань, досвіду («зуби об'їсти», «зуби з'їв»), спроба змінити тему розмови («зуби заговорити»), знати щось напам'ять, добре володіти інформацією («відскакує від зубів», «знає на зубок») тощо. Зазначено, що проаналізовані фразеологічні одиниці активно

використовуються у побутовому житті людей. Для професійного спілкування лікаря-стоматолога вони менш характерні та рідше вживаються.

Висновки. Фразеологізми – це яскраві, образні вирази, що характеризуються цілісністю значення, стійкістю та непроникністю, що створюють не вимушену ситуацію, знімають напруження під час спілкування.

ІСТОРІЯ АПТЕЧНОЇ СПРАВИ У МІСТІ МИКОЛАЄВІ

Співак Ольга

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник – доц. Гірна Н. М.

Актуальність. Утвердження незалежної Української держави, становлення її громадянського суспільства обумовлюють бурхливе зростання інтересу як до історичного минулого загалом, так і до різних наук зокрема. Для майбутнього провізора особливо цікавим і корисним є дослідження розвитку аптечної справи України, як складової європейської фармації та фармакології. Важливим є також краєзнавчий аспект нашої роботи.

Мета. Мета нашого дослідження полягає у комплексному науковому аналізі ключових етапів розвитку аптечної справи міста Миколаєва, з'ясуванні змісту і напрямків їх діяльності.

Матеріали та методи У рамках роботи нами були використані різні методи. Для аналізу фактологічного матеріалу ми застосували конкретно-історичний метод дослідження. З метою комплексного та системного викладу матеріалу обраної теми залучені загально-наукові методи : проблемно-хронологічний, порівняльний, синтезу, аналізу тощо. Комплексне застосування різних методів і сучасних концептуальних підходів - міждисциплінарного, структурного і плюралістичного, дало можливість оптимально проаналізувати відповідну літературу, розкрити тему наукової роботи.

Результати. Історія розвитку фармацевтичних знань сучасного міста Миколаєва сягає ще античних часів, відколи у 7 ст. до н.е. почали з'являтися перші грецькі міста - держави - поліси у Північному Причорномор'ї. Місцева міфологія твердить, що знання про те, як лікувати різні недуги передавав сам бог лікування Аполлон. Новий етап поширення аптек і аптечної справи пов'язаний із переходом Криму і всього Причорномор'я під владу Російської імперії у кінці ХУІІІ ст. Безперервні війни, котрі вела Росія, потребували організації надання постійної медичної допомоги. Тому у місті був збудований військовий шпиталь з аптекою та лабораторією. Головним лікарем був українець Данило Самойлович. На початку ХІХ ст. у Миколаєві з'являються перші приватні - так звані - вільні аптеки. Вони виготовляли ліки за рецептами. Діяли також аптечні крамниці - там продавали готові ліки та медичні засоби.

Висновки. На початку ХХ століття у Миколаєві діяла мережа аптек і фармацевтичних лабораторій. Вони виготовляли майже півсотні лікарських препаратів. Більшість із них були приватними. Аптечні крамниці виконували також роль амбулаторій, там можна було отримати медичну допомогу чи консультацію.

НОМЕНКЛАТУРНІ НАЗВИ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНІ ТЕРМІНИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ «ДОГЛЯД ЗА ШКІРОЮ»

Хома Тетяна

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Єщенко Т. А.

Актуальність. Професійна діяльність працівника аптечного закладу нині охоплює глибокі знання не лише лікарських засобів, товарів медичного призначення. Це також і засоби для

догляду за волоссям: пінки, лаки, маски, ополіскувачі, фарби для волосся; інструменти для догляду за ротовою порожниною, шкірою, нігтями; продукти для діабетичного харчування, біологічно активні добавки; ортопедичні товари тощо. У зв'язку з цим настала потреба ґрунтовного висвітлення мовознавчої проблеми історії походження номенклатурних назв та фармацевтичних термінів на позначення понять щодо догляду пацієнтів за шкірою та волоссям. Адже наявні лінгвістичні розвідки (І. Перцев, О. Рубан, С. Лехніцька, Г. Хирівська) не висвітлюють вказаної проблеми.

Мета. Описати історію походження номенклатурних назв та фармацевтичних термінів на позначення понять тематичної групи «Догляд за шкірою».

Матеріали та методи. Джерельною базою наукової розвідки слугують номенклатурні назви та фармацевтичні терміни на позначення понять тематичної групи «Догляд за шкірою» - 150 одиниць, зібраних методом суцільної вибірки з фармацевтичного енциклопедичного словника, онлайн-форумів та сайтів фармацевтичної тематики. Для наукового студіювання обрано описовий метод.

Результати. Сучасна фармацевтична номенклатура репрезентує комплексне поняття, що об'єднує назви і фармакогнозії, і ботаніки, і фармакології, і фармацевтичної хімії. Як відомо, вся фармацевтична номенклатура об'єднана в державних та міжнародних фармакопеях. Ретельний аналіз обраної нами лексики показав, що здебільшого номенклатурні назви та фармацевтичні терміни на позначення понять тематичної групи «Догляд за шкірою» утворилися шляхом запозичення іноземних слів: 1) грецького походження (*бальзам, фарманезол, атомайзер, дерматит, гумектант, епідерміс, пептиди, колаген, олія, тон*); 2) латинського походження (*гель, целюліт, коректор, пігмент, псоріаз, маска*); 3) німецького походження (*туш, лак*); 4) французького походження (*помада, парфуми, консилер, одеколон, есенція*). Так, скажімо слово «кушон» означає рідкий тональний засіб, укладений у футляр компактної пудри, яким ми звикли його знати. «Кушон» у перекладі з французької мови означає «подушечка», що натякає на формат засобу: «тоном» просякнута пориста подушка-основа, з якої продукт варто набирати спонжем. Кушон забезпечує негайне покриття, надає сяйва і добре зволожує; 5) англійського походження (*скраб, ліфтинг, хайлайтер, шимер, праймер, спрей, патчі, шампунь, шейпінг, пілінг*). Зокрема слово «міст» у перекладі з англійської мови означає «серпанок» - зволожувальний спрей. Іншою запозичено назвою є «СС-крем» (вимовляється з наголосом на другому складі «сісі-крем»). Розшифровується як Color Correcting, що підкреслює його більш високі приховувальні властивості.

Висновки. Сучасна мова фармацевтичної науки швидко змінюється, увібравши в себе нові слова та неологічні конструкції. І для того, щоб не сумніватися, куди наносити консилер і навіть клеїти патчі, працівник аптеки мусить орієнтуватися у новітніх тенденціях фахового дискурсу. Нами встановлено, що номенклатурні назви та фармацевтичні терміни на позначення понять тематичної групи «Догляд за шкірою» здебільшого ґрунтуються на запозиченнях з латинської, грецької, французької, англійської, німецької мов. З-поміж тим варто вказати на те, що ХХІ століття характеризується посиленням впливом англійської мови, носії якої витворюють бренд індустрії краси у всьому світі.

ДІАЛЕКТИЗМ І ЛІТЕРАТУРНИЙ СТАНДАРТ МОВЛЕННЯ ЛІКАРЯ НА ВЛАСНОМУ МАТЕРІАЛІ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ ЗАПИСІВ У БУСЬКОМУ РАЙОНІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Яриш Тамара

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Черкес Н. Д.

Актуальність. Першорядною та базовою характеристикою кожного медика є мовлення, а

саме уміння лаконічно, конструктивно та доступно формувати і доносити свою думку. Адже мовна поведінка лікаря головним чином впливає на враження пацієнта. Важливим фактором є дотримання медичної етики та коректного спілкування з хворими в незалежності від місця їх проживання. Історично склалося так, що територія України включає велику кількість регіонів, кожному з яких властива своя специфіка мовлення, тобто певний діалект. Тож знання діалектизмів є необхідним для створення комфортних умов при розмові з пацієнтом. А раціональний діалог дає можливість адекватно і чітко оцінити стан здоров'я хворого та надати максимально можливу допомогу. Тому діалектизми повинні бути невід'ємною часткою лексики лікаря.

Мета. Охарактеризувати важливість діалектів не лише у побутовому спілкуванні, але й у веденні фахового діалогу між медиком та хворим.

Матеріали та методи. Методи досліджень: 1) порівняльно-зіставний, що виявляється у протиставленні стандартизованого та діалектичного мовлення; 2) практично-описовий метод, що охоплює власну експедиційну діяльність: інтерв'ювання; анкетування; соціометрію; збір теоретичних даних; 3) аналітичний метод - передбачає чітку диференціацію зібраного матеріалу та його подальший аналіз.

Результати. Невід'ємною частиною кожної мови світу є наявність територіальних відгалужень – наріч, діалектів, говірок. А українська мова одна з небагатьох може похизуватися велетенською кількістю територіальних мовних особливостей. Діалекти є національною спадщиною та надбанням нашої держави. Їх значення для культури важко переоцінити. Саме вони демонструють мовне багатство України. Проте останні роки характеризуються занепадом діалектів. Їх вжиток у побутовому спілкуванні з кожним роком втрачає своє первинне значення, що веде до поступового культурного занепаду. Тож обов'язком кожного українця є збереження національних мовних надбань.

Висновки. Одним із основних моментів у професійній діяльності медика є чітке розуміння діалектів при розмові з пацієнтом. Результатом некоректного трактування слів хворого може призвести до поставлення невірної діагнозу та призначення хибного лікування. Знання мовних особливостей – запорука успішного лікування.

Стенові доповіді

ПРОФЕСОР АНТОНІЙ ЦЕШИНСЬКИЙ ЯК ВИЗНАЧНА ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

Веремчук Назар

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник - доц. Мельник В. М.

Актуальність. Сучасний стан вивчення розвитку медичної освіти породжує зацікавлення персоніфікацією видатних лікарів України. Серед них і постать Антонія Цешинського, як видатного українського медика та декана стоматологічного факультету у Львові.

Мета. Дослідити та вивчити біографічні дані, адміністративну діяльність та стоматологічну практику Антонія Цешинського.

Матеріали та методи. Методи: історизму, аналізу, критичності та узагальнення. Матеріалами є наукові джерела з мережі інтернет, архівні дані.

Результати. Антоній Цешинський народився 31 травня 1882 у м. Олесниця біля Вроцлава, трагічно загинув 4 липня 1941 р. на Вулецьких пагорбах у Львові. Лікар-дантист, професор, один з піонерів світової стоматології. Базову освіту здобув у гімназіях Познані та Бидгощі. Після закінчення гімназій продовжив навчання в Мюнхенському університеті — спочатку на зуболікарському факультеті університету, пізніше — на медичному. Паралельно з навчанням на медичному факультеті Цешинський стажувався у кращих спеціалістів у Берліні та

працював асистентом в Інституті одонтології університету Мюнхена. Свої студії Антоній закінчив блискуче у грудні 1912 р., отримавши ступінь доктора медицини. У 1913 р., молодому перспективному вченому (на той час Антоній Цешинський завдяки своїм відкриттям у галузі стоматологічної рентгенології здобув ім'я у наукових колах) запропонували посаду завідувача кафедри стоматології (1913–1941) та керівника Стоматологічної амбулаторії медичного факультету Львівського університету. По приїзді до Львова Цешинський розпочав ґрунтовну реорганізацію та модернізацію ввіреної йому установи. Завдяки цим зусиллям та новій навчальній програмі вже за рік, у березні 1914 р., амбулаторію було перетворено на перший на теренах Східної Європи Стоматологічний інститут. З початком Першої світової війни Цешинський організував у Стоматологічному інституті осередок Польського Червоного Хреста. У вересні 1918 р. евакуювався до Тарнува, а пізніше до Відня, де заснував відділення щелепно-лицевої травматології та стоматологічну поліклініку для біженців з Польщі. Після закінчення бойових дій Цешинський повернувся до праці в Стоматологічному інституті (1913–1927). Пізніше у 1927 р. даний інститут було перетворено на Стоматологічну клініку при медичному факультеті університету ім. Яна Казимира у Львові. Професор Антоній Цешинський був багаторічним завідувачем кафедри дантистики, а в 1927–1928 рр. обраний деканом медичного факультету університету. За вагомий внесок у розвиток стоматології у 1936 р. Антоній Цешинський отримав найвищу нагороду для стоматологів — Золоту медаль і диплом нагороди ім. В. Міллера, що присуджувалася Міжнародною федерацією стоматологів. Неодноразово обирався головою Львівського товариства стоматологів (1913–1923, 1937–1939). Був членом численних лікарських товариств та організацій (ADA, ASI (Association Stomatologique Internationall), FDI (Federation Dentaire Internationale)). Почесним членом наукових стоматологічних товариств Відня, Праги, Кракова, Бордо, Нью-Йорка, Вашингтона, Буенос-Айреса та ін. Професор був автором близько 380 наукових праць, опублікованих у приблизно 70 наукових часописах багатьох країн на семи мовах, предметне поле яких охоплювало всі галузі стоматології. Серед них зокрема й перший у світі атлас та підручник із рентгеностоматології, а також близько десятка монографій.

Висновки. Професор Антоній Цешинський вагома постать не тільки української стоматології, але і один з фундаторів стоматологічної науки у світі. Він хоча і був вихідцем з польських земель, проте праця всього його життя проходила на українських теренах та стала частиною історії розвитку стоматології в Україні.

«НАШОГО ЦВІТУ ПО ЦІЛОМУ СВІТУ». УКРАЇНСЬКА МОВА І МОВА УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ І В СВІТІ

Дудок Вероніка, Батюк Назар

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Кафедра українознавства

Завідувач кафедри - доц. Єщенко Т. А.

Науковий керівник – доц. Черкес Н. Д.

Актуальність. Проблема мови на наш час є однією з найважливіших і, безсумнівно, актуальною для кожного. В Україні рідна мова усе ще зазнає утисків, незважаючи на широкий розквіт її у світі. Українська мова лунає з уст сотень і тисяч людей. Це важливо і для розуміння мовного питання, для поваги, шани та збагачення українського медичного мовлення.

У цьому контексті важливим аспектом є отримання знань про українську медичну діаспору, про її культурницьку і просвітницьку діяльність як в минулому, так і в сьогоденні.

Мета. Дізнатись більше про українське населення за кордоном в цілому і медиків зокрема, показати можливості для поширення мови поза межами держави. Пізнати істину: «Без мови немає народу».

Матеріали та методи. У дослідженні було використано матеріали енциклопедій і словників українознавства, статті з журналів і газет, таких як «Український тиждень», «День», «Медицина світу», «Агапіт». Зрозуміти причини переселення людей і формування української діаспори загалом допомогло опрацювання творів художньої літератури, зокрема роману Кравченка І. «Переселенці», новели Стефаніка В. «Камінний хрест», творчості письменників-емігрантів (О. Теліги, О. Ольжича, І. Багряного, У. Самчука). Використовувалися електронні джерела, праці сучасних науковців і дослідників, статистичні відомості щодо мовної проблеми у світовій українській медицині. У процесі досліджень застосовувалися методи аналітичної інтерпретації, зіставний, узагальнювально-типологічний, наочно-демонстраційний.

Результати. Мова, писемність, освіта – це ті цеглинки, на яких формується національна ідентичність, державні інституції. Мовна проблема для нашої держави зараз є надзвичайно важливою. Поширення мови – це справа не лише українознавців і професорів, це справа кожного свідомого громадянина України. Щоб пролити світло на проблему мовної ідентифікації українців, держава повинна переступити через власне недбальство (держава досі не може визначитись, якою мовою розмовляти її керманичам) і врешті-решт почати діяти. Бо мова українська визнана цілим світом, поширена на всіх континентах. У різних куточках планети люди добре володіють і розмовляють українською. Діаспора будує школи, створює наукові товариства, організовує музичні колективи, видає газети та журнали українською мовою. Сотні медичних працівників, які родом з України, живуть і працюють за кордоном. Лікарі прекрасно оперують українською і поширюють її у медичній сфері серед своїх колег. Тоді чому ми, українці, на своїй землі соромимось і цураємось мови?

Висновки. Повсюди, де є українці, в усіх сферах життя, зокрема і в медицині, лунає українська мова. Адже вона унікальна, вона - безцінний скарб. Тому варто згадати слова Максима Рильського: «Як парость виноградної лози, / Плекайте мову .../ Чистіша від сльози вона хай буде...» і задуматись. Адже, українська мова, яка входить до другого десятка найпоширеніших мов світу, яка постійно змагається за першість у плані милозвучності, яка широко використовується в медицині лікарями різних країн, не може бути недооціненою.